

Ferjulegan hevði havt týðning fyri Kirkjubø og fornminnini

Av Líkhúsi (Líkhúsboð-um) liggur ein grynna, norður yvir og út í eysturhornið á Hólmanum. (Her byrjar Hólmasund). Hetta er tann so nevnda syðra sugga. (Hetta liggur alt turt tá nógv fjørða er). Tað er greitt, at henda grynna hevur verið ov veik — ov lítið av mala-gróti — til at kunnað vart ta stóru fletu, ið innanfyri lá, tá landsynningsupp-gangur var. Norður og inn av hesi grynna standa múrurin og kirkjan. Tað hevur verið kannað hvussu steðið sær út, sum hesir bygningar standa á. Tað legna er, at kirkjan stendur øll á mógv, og tað nóga av Múrinum við. Her hevur ikki verið grivið niður á fastan botn, men væl hevur hildið. — Men hvussu leingi fer at halda? Tá uppgangur er av landsynningi veður øll langsiðan av kirkjunni í skúmi. Múrin við gamlari steinseting á sjóvarbakknum, sær til verju, bert nakrar fáar favnar frá sjónum, tá uppgangur er. Gæsusa kirkja suðuri á Líkhúsi tykist mær sum hon var slept upp á fjall. Minnr meg ikki serti um »Búkoruna suðuri á Kirkjubenesi« — henni vil eingin koma ov nær.

Tað munnu ikki vera so fáar skakingar, ið eru farnar ígjøgnum kirkjurnar, seinastu 7-800 árini, tá uppgangur hevur verið. Tí harðan tekur hann til á skergørdunum og heim við Líðini, og ikki eru tað brot av deyðavatni, ið menna

seg uppáttur á Syðru-suggu, út fyri kirkjunum, og við innara brimvongi skúrandi upp at fornminnum.

Tað er á hesi náttúrligu grynna — Syðru sugga — at ein ramligur verjugarður átti at verið bygður. Ein tilíkur verjugarður hevði vart tey fornminni, ið eftir standa, imóti øllum landsynningsóðnum.

Jóannes Patursson skripar í Kirkjubear søgu, í brotinum »Barnaminni«: »At her var eldri húskallur og at pápi hansara mintist fyrsta lík ið var jarðað oman fyri núverandi kirkju.« Somuleiðis sigst, at bygðin (50 hús) hevur staðið mittleiðis millum Hólmin og land. Var tað kallað »úti í Vik«. Um frammanfyri nevndi verjugarður bleiv til veruleika, hevði borið til at fingið undirlendið aftur her, til tann skjótt vaksandi ferðamannastreym sum higar kemur.

Við hesum verjugarði høvdu vit kunnað bygt borð fyri báru. Men her trýtur skynsemi og skortur er á viljanum.

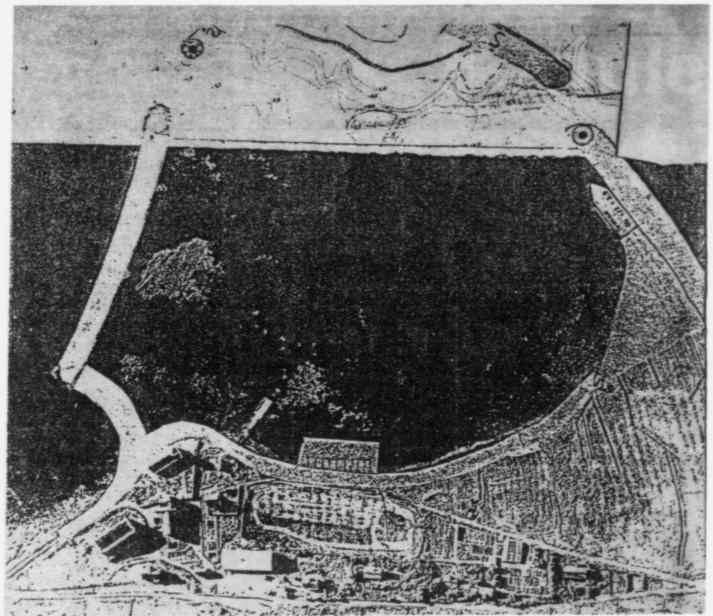
Tað hjálpið ikki at taka favnin so fullan, at menn ikki fáa tikið samanum. Hetta dugdi gamli bóndin at siggja. Aftoðaði tí eina mognd av úthúsum, ið stóðu kring um fornminni. Har aftur imóti legði hann alt vit sitt og orku í, eftir ferminni, at varðveita tey virði sum her vóru, bæði av verkligum og søguligum, Føroyum til frama og fólkinum til

sálarstyrk.

Tøkini vóru tung. Viljin var eingin frá almennari síðu. Men hin gamli hevði vilja. Við bøn um stuðul til »Det Danske Minister-råd«, fyri at umvæla Stokkastovuna við, fekk hann játtandi svar. Men treytin var, at so mátti alt koma undir danska fornminnisavnið. Men her, sum bæði fyrr og seinri, læt hann vitið ráða og ikki sinnið. Fyri hann mundi tað vera meira enn ríkiligt, at Kirkjubear stólar-nir av dønnum vóru ríptir úr okkara hondum, til teir at friðka seg við.

Tróndur! Hetta og nógv nógv annað um Kirkjubear søgu kunnu vit lesa í eini samahangandi bók eftir gamla Jóannes Patursson. Vit nýtast ikki at leita okkum ráð úr »Gráu bóku«. Vit skulu heldur ikki einvíst lata tilni lí yvirfriðingarnevndarinnar og tilmæli frá norðurlandskari mentanarstovu siga hvussu og hvat. Tí bæði norsku, donsku og føroysku fornminnisnevni skulda okkum føroy-ingum eina frágreiðing um tað, sum kom fram við útgrevstrinum í Kirkjubø í 1954 og nøkur ár fram-yvir. (Tað var bæði norskur og danskur um-bodsmáður við í hesum arbeiði). Tað eru nú um triati ár liðin. Men enn er einki ítekligt rit komið fram. Ein slikt frágreiðing hevði júst í hesum døgum komið væl við.

Eg beri alla virðing fyri mentanarstovnum, bæði

Hetta er uppskotið, sum ein meirluti í bygðarráðnum í Kirkjubø gjørdi til ferjulegu í Kirkjubø og læt landsverkfrøðingnum. Sverre Patursson sigur, at hetta uppskotið er ikki komið viðari, tí Lasse Klein, landsstýrismaður sigur seg einki kenna til tað

burturi og hjá. Men tað má vera til annað og meir, enn til stakkala stás.

Vestanfyri fornminnini, inn móti Árnanesi, liggur onnur grynna, vestara sugga. Hon liggur úr norðara horni úr Hólmanum og inn imóti Kopil-húsinum. (Um Kopilhúsið havi eg skrivað fyrr). Tað er her, ið talan er um at leggja verjugarð imóti vestri, og so ferjulegu innanfyri og rúm til aðrar bátar eisini. Men her er tað tampurin brennur. Hóast umleið 4-500 m norðanfyri fornminnini, siggja fólk fyri sær stóra transporthavn, og fram úr øllum stórar bílar. Eg havi mangan staðið á keiini í Tórshavn tá ferjurnar koma úr Sandoyinni, men har er einki sum kann metast halvt á við teir yvirvaksnu bussar, sum koyra 5 ferðir til Kirkjubear um dagin, við neyðars 6-8 skúlabørnum. Um tey ikki vóru við, vóru teir skrálltómir.

Eg fari aftur at venda til gamla bóndan. Hann

vardi um okkara fornminni, meira enn nakar annar, og gav okkum søguligt yvirlikt yvir fornminni her, »Kirkjubear søga«, eisini gav hann út »Við okkunnufólki til Kirkjubear«. Einastu av sinum slag. Men hann vildi annað og meira. Tað bar ikki til, eftir føroyskum avmarkaðum um-støðum, at leggja bygðina stilla. Forðarnir, stutt vestan fyri fornminnini lógu í vatni — eitt óteki. — Her fekk hann góðan bøn. Innari bœurin lá mest allur í teigalendi og av-takin í gróti. Teigarnir vóru javnaðir út og grótið ruddað burtur, fyri at Gønna nýta nýmótans am-boð.

Gunnar Hoydal skripar í Dimmu, at bœurin í Kirkjubø er so vakur. Var tað í dag, at bœurin lá í teigum og avtakin í gróti og onkur fór at slætta og rudda grót burtur, hevði Gunnar Hoydal v.ø. talað harðliga at.

Verið varnir — tit búgva í høvudsstaðnum. — Vit í Kirkjubø fara ikki

at liva av ferðafólka-streymi, og allarminst komandi slóðir. Vit mugu kunna krevja tann rætt, sum aðrar bygdir í Føroy, um fáa og sum einum livandi fólki sømir, uttan at tað nýtist at koma fornminnum til skaða.

Um tað verður veruleiki sum yvirfriðingarnevndin bendir á viðvíkjandi ferjulegum í Kirkjubø, eru teir gerningsmennirnir, ið vóru við til at rykkja sálina úr bygðarlívinum her á staðnum, nevniliga við at fólkið nú og í framtíðini má av bygðini til at søkja sær pening, tí her má einki nemast, hóast pláss-ið er her ríkiligt til onnur endamáll enn bert fornminnr.

Tí standi eg við, at út-spælið frá yvirfriðingar-nevndini er nasadjørv av-gæð og illa umhugsað.

Sverri Patursson

Landsskúlastjóraembætið og tær ætlaðu setanartreytirnar

Nú ið embætið sum landsskúlastjóri bleiv sett, kom Føroya Landsstýri fram við eini nýhugsan í hesum føri — einari broyting í galdandi praksiss, sum hevði verið til mikið gagn fyri allar partar, um hetta bleiv fram. Ætlanin var at seta mannin eitt ávíst

tiðarskeið — 10 ár vist nokk — og ikki at seta hann fastan fyri lívið. Tíverri bleiv gingið burtur aftur frá hesi ætlaðu mannagongd, til deild tí, at tann setti maðurin sjálvur var imóti hesum.

Hetta at seta landsskúlastjóraembætið fyri

eitt ávíst tiðarskeið skuldi ikki bert verið galdandi fyri landsskúlastjórar, men eisini fyri skúlastjórar. Vit hava aktuelt dømi um — ikki ársgamalt enn — hvussu gagnligt hetta kundi verið. Vit kunnu fara suður til Vágs til skúlaviðurskiptini har.

Helvtin av lærarapersonalinum eru misnøgd við skúlastjóran; tey ynskja hann frásætta, tey rýma úr skúlanum sum mótmæli imóti stjórnum, allir myndugleikar verða blandaðir uppi, og foreldrin hava fund eftir fund fyri at fáa arbeiðsfrið á skúlanum — — — men onki hendir.

Jú, tað hendir tað, at skúlastjórin vinnur, og at øll hini í bygðini tapa. Stjórin fæst ikki úr sessinum aftur, og hann kemur at sita har, inntil hann fer frá av øðrum orsökum. Hvussu atmosferan verð-

ur millum stjóra og lærarar aftaná eitt slikt rokn sum tað í Vági, kann ein og hvør ætla, og hvat ávirkan tað kemur at hava á undirvísing og næmingar fyri eftirtíðina, er ikki ringt at meta um. Var ein skúlastjóri settur fyri eitt ávíst tiðarskeið, høvdu vágbingar og lærarar har biðað í tolni, til skeiðið var runnið, og flokjan var loyst uttan stríð.

Tað øvugt kann eisini henda. Ein skúlastjóri kann, sum inni á Skálafjørðinum fyri nøkrum árum síðani, bliva troystur av sinum arbeiði, og

ynskja at sleppa at virka sum lærari aftur. Sum nú er, noyðist hann at søkja seg burtur úr starvinum, og tá ið tað at søkja seg úr einum skúlastjórastarvi er ein nokk so óvanlig proses, vill tann, sum hevur hug til hetta, afta seg longest møgulegt við at gera tað, og onkur torir yvirhøvdur ikki at taka stigið. Var skúlastjórin settur fyri eitt ávíst tiðarskeið var problemið loyst. Tá ið skeiðið var runnið, slapp skúlastjórin frá uttan nakað hovástak.

Hugsan Landsstýrisins Framhald á síðu 13